

РЕЗУЛТАТИ МИРОВНИХ ОПЕРАЦИЈА ОРГАНИЗАЦИЈЕ УЈЕДИЊЕНИХ НАЦИЈА

Мр *Саша* Милутиновић, потпуковник

У раду су обрађени, груписани и на један целовит начин презентовани резултати реализованих мировних операција (МО) ОУН. Коришћени резултати, методи и индикатори могу послужити као једно од теоретских полазишта при анализи МО у којима би ВС била ангажована. Такође, резултати анализа могу се користити у фази припреме снага ВС за учешће у МО, како би се избегли недостаци властитих искустава, а уједно постигли бољи резултати током реализације МО. Познавање успешности реализованих МО ОУН омогућиће предвиђање успеха и целисходности учешћа у МО у којима би се ангажовале снаге ВС. Значај рада је и афирмативног карактера, а огледа се у иницирању шире научне јавности у потреби за детаљним изучавањем појава, резултата и оправданости МО, као и у сагледавању места и улоге ВС у чувању светског мира.

Кључне речи: Уједињене нације, мировне операције, индикатори успеха.

Увод

На међународној сцени не смањује се примена силе и број оружаних сукоба.¹ У порасту су страдања, патње и разарања инфраструктуре. Покушаје међународних организација да спрече, зауставе или реше оружане сукобе у великом броју случајева не прихватају или спречавају стране у сукобу. Ти сукоби испољавају негативан утицај чак и на неутралне земље које нису директно умешане у сукоб, а налазе се километрима далеко.

Повратком Републике Србије у међународне организације и институције, ангажовањем припадника Министарства одбране и Војске Србије у саставу посматрачких мисија и очекивано учешће у МО и посматрачким мисијама Организације уједињених нација, настала је потреба за детаљним проучавањем теорије мировне операције.

¹ Од 1946 до 2004. вођено је 226 оружаних сукоба: највећи број се одиграо 1992. године, чак 55 пута. Магазин *Одбрана*, број 32, Београд 2007, страна 56.

Од постанка² до данас, МО ОУН су се мењале, од релативно малих традиционално војних операција и, у основи, посматрачких мисија, до комплексних мултифункционалних и мултинационалних операција. Како би се МО ОУН разумеле, неопходно је било извршити анализу реализованих МО, као и релевантних научних сазнања у овој области. Основу једног од метода мерења успешности МО ОУН чини индикатор успешности. Овај рад је покушај да се оптимално вреднује и оцени успех реализованих МО ОУН. На основу тих сазнања могу се предвидети резултати МО које су у току, као и њихов будући карактер.

Успешност реализованих мировних операција

Анализирајући успешност реализованих МО у односу на мандат и циљ, може се говорити о потпуном успеху МО, делимичном успеху и неуспелој МО (шеме и табеле 1–6). Оваква подела извршена је на основу индикатора успеха МО³, а то су: а) испуњавање мандата датог у резолуцији СБ ОУН; б) елиминисање разлога за постојање конфликта; в) спречавање конфликта већих размера, г) број жртава као зависне променљиве, као и три вредности успеха: комплетан успех, делимичан успех и неуспела МО.

Ако МО испуни највећи број задатака датих мандатом и пронађе решење за прекид конфликта, а да при томе нема људских жртава, или је њихов број занемарљив, говори се о комплетном успеху.

Делимичан успех остварује она МО у којој су ангажоване јединице успешно извршиле више од половину задатака предвиђених мандатом и пронашла делимично решење за прекид конфликта, при чему је било људских жртава.

Неуспела МО је она која је због неких разлога прекинута или њено ангажовање није допринело побољшању ситуације.

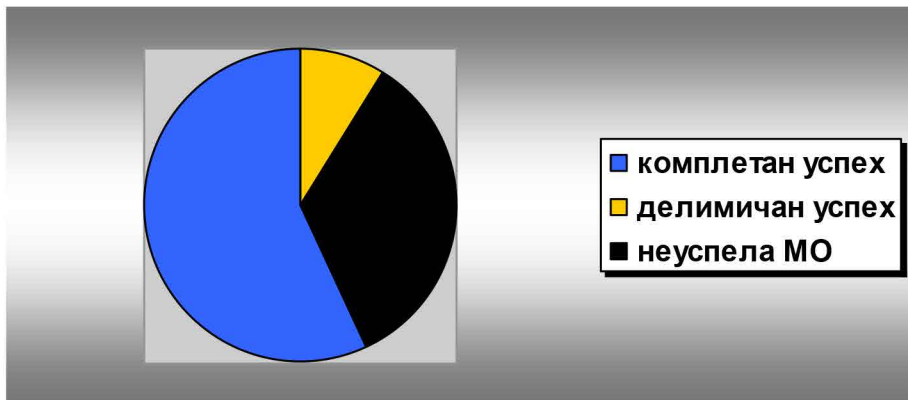
а) Испуњавање мандата је први и најважнији индикатор успеха МО. Мандат МО одређује се резолуцијом СБ ОУН.⁴ На пример, ако је у мандату било прецизирано „демобилизација и разоружање“, он је извршен у потпу-

² Првом мировном операцијом ОУН сматра упућивање првог контингента на Блиски исток, 29. маја 1948. године. Овај дан је резолуцијом Генералне скупштине УН проглашен за Међународни дан мировних снага УН.

³ Група аутора, *The UN peace and force*, Duane Bratt, *Assessing the succes of UN peacekeeping operations*, pp. 71–75, Antony Rowe Ltd, Great Britan, 1997.

⁴ Мандат УНМИК-а на КИМ је: успостављање привремене администрације под вођством УН ради олакшавања политичког процеса за одређење његовог будућег статуса.

ности ако је минимално демобилисано 80% паравојних формација и одузето најмање 80% процењеног броја наоружања. Ипак, ако је мандатом дата немогућа мисија ангажоване снаге могу учинити и све што је у њиховој моћи, а да се не постигне резултат. Мерење успеха мандата може захтевати додатне напоре како би се избегла субјективна оцена учесника МО. У односу на мандат, комплетан успех остварило је 25 МО (57%), делимичан успех 4 МО (9%), а неуспех су претрпеле 15 МО (34%) (шема 1 и табела 1). Очигледно је да је за 19 МО (43%) преамбициозно пројектован мандат и да је неправилно извршена процена стања на терену.

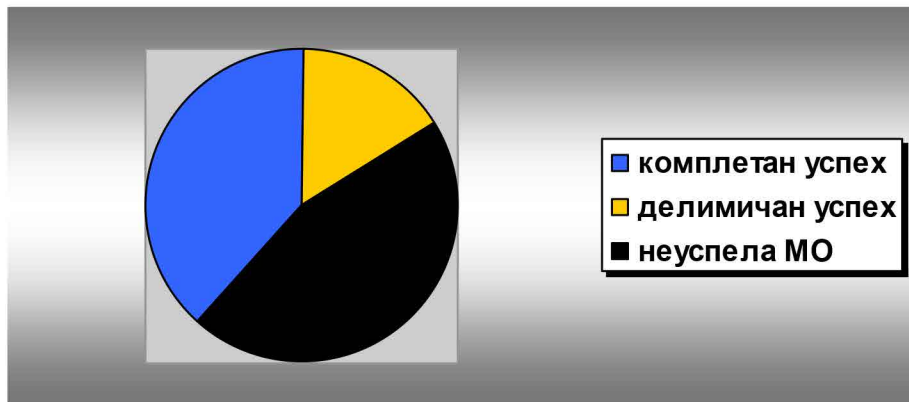

Шема 1 – Графички приказ успешности МО у односу на испуњавање мандата

Успешност МО у односу на испуњавање мандата

Табела 1

Испуњавање мандата		
Комплетан успех	Делимичан успех	Неуспела МО
UNEF 1, UNEF 2, UNSF, DOMREP, UNIPOM, UNGOMAP, UNIIMOG, UNAVEM 1, UNAVEM 3, UNTAG, ONUCA, UNIKOM, UNASOG, UNMOP, UNPREDEP, UNTMIH, ONUSAL, ONUMOZ, MINUGUA, MIPONUH, UNMISSET, UNMIBH, UNMIH, UNTAET, UNPSG,	ONUC, UNTAC, UNOMSIL, UNTAES	UNOGIL, UNYOM, MINURCA, UNOMUR, UNOMIL, UNAMIR, UNMOT, UNSMIH, UNAMIC, UNCRO, UNOSOM 1, UNOSOM 2, UNPROFOR, UNAVEM 2, MONUA,

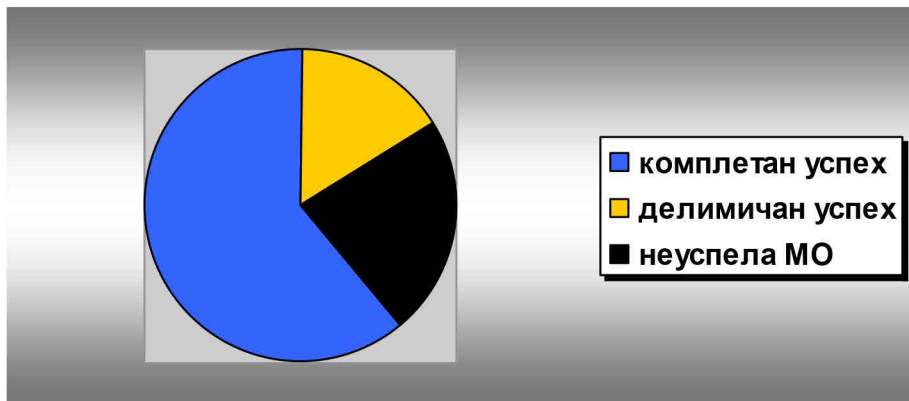
Шема 2 – Успешност МО у односу на елиминисање разлога за постојање конфликта

б) Елиминисање разлога за постојање конфликта, као други индикатор успеха МО, означава способност снага да проучи и схвати разлоге постојања конфликта и реши га. Конфликт је решен само ако је за дужи период нађено адекватно решење, а прихватиле су га све стране у сукобу, као и стране које су испољиле интересовање за тај конфликт. Овај индикатор требало би да буде ултимативни циљ свих снага и напора ОУН. Тако, на пример, актуелна МО на Кипру UNFICYP може бити успешна по мандату, који је подразумева раздвајање сукобљених страна, али је зато по индикатору елиминисања разлога постојања конфликта већ 40 година неуспешна. Елиминисање разлога за постојање конфликта успешно је пронашло 17 МО (39%), делимично решење 7 МО (16%), а неуспех је доживело 20 МО (45%) (шема 2 и табела 2).

Табела 2

Успешност МО у односу на елиминисање разлога за постојање конфликта

Елиминисање разлога за постојање конфликта		
Комплетан успех	Делимичан успех	Неуспела МО
UNSF, DOMREP, UNEF 2, UNAVEM 1, UNTAG, ONUCA, ONUSAL, ONUMOS, UNTMIH, UNASOG, UNPREDEP, MINUGUA, UNMISSET, UNMIBH, UNTAET, UNPSG, UNMOP	ONUC, UNIIMOG, UNTAC, UNAVEM 3, MIPONUH, UNTAES, UNMIH	UNEF 1, UNOGIL, UNYOM, UNIPOM, UNGOMAP, UNOMUR, UNAVEM 2, MINURCA, UNAMIR, UNOMIL, UNMOT, UNAMIC, UNOSOM 1, UNCRO, UNSMIH, UNOSOM 2, UNPROFOR, UNIKOM, MONUA, UNOMSIL,

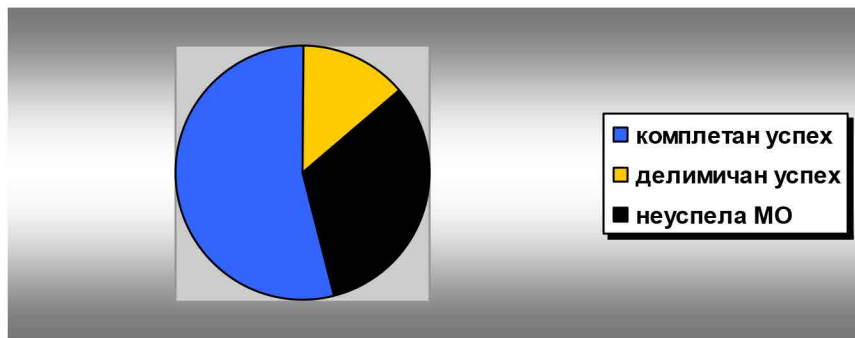
Шема 3 – Успех МО у односу на спречавање конфликта већих размера

в) Трећи индикатор успешности МО јесте **спречавање конфликта већих размера**. Одређен је успехом ангажованих снага да спрече већи сукоб или укључивањем суседних држава у оружани конфликт. Пример комплетног успеха представља МО UNTAC у Камбоџи. Наиме, када су се вијетнамске снаге повукле из Камбоџе, Кина је престала да подржава Црвене Кмере. Делимитичан успех постигле су снаге у оквиру актуелне МО UNFICYP на Кипру 1964, када је спречено да се армије Грчке и Турске директно сукобе. У спречавању конфликта већих размера успех је имало 27 МО (61%), делимитичан успех 7 МО (16%), а неуспех је доживело 10 МО (23%) (шема 3 и табела 3).

Табела 3

Успех МО у односу на спречавање конфликта већих размера

Спречавање конфликта већих размера		
Комплетан успех	Делимитичан успех	Неуспела мисија
UNEF 1, UNSF, DOMREP, UNOMIL, UNIPOM, UNEF 2, UNGOMAP, UNAVEM 1, UNAVEM 3, UNTAG, UNAVEM 2, ONUCA, ONUSAL, ONUMOZ, UNTAC, UNPREDEP, UNOSOM 2, UNAMIC, UNTMIH, UNASOG, UNIKOM, MINUGUA, UNTAES, UNMIBH, UNMIH, UNPSG, UNMOP	ONUC, UNIIMOG, MINURCA, UNCRO, MIPONUH, UNMISSET, UNTAET	UNOGIL, UNYOM, UNOMUR, UNAMIR, UNMOT, UNPROFOR, UNSMIH, UNOSOM 1, MONUA, UNOMSIL,

Шема 4 – Успех МО у односу на број жртава током МО

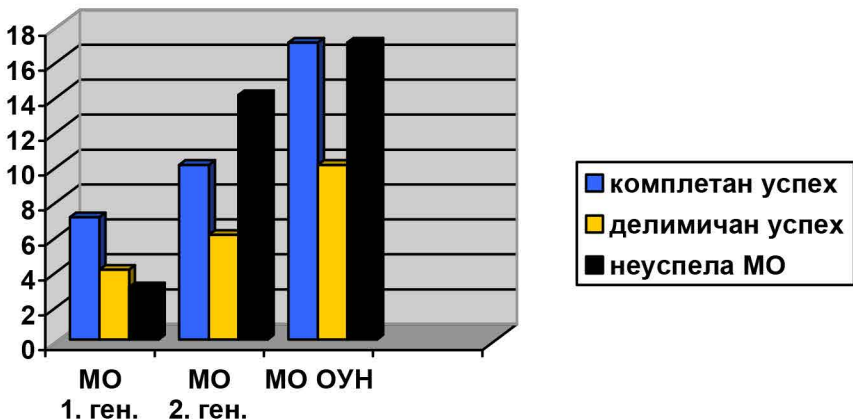
г) Четврти индикатор за мерење успеха МО јесте **број жртава током МО**. Овде се може уочити да број цивилних жртава директно утиче на успех без обзира на околности у којима је МО реализована. Тако, на пример, МО ONUSAL у Ел Салвадору 1991. може се сматрати успешном, јер је број жртава током МО био занемарљиво мали, иако је неколико политичара било убијено током политичке кампање. Мировна операција UNOMIG у Грузији 1993. сматра се операцијом са делимичним успехом јер је током операције убијено 28 цивила, а 1500 присилно расељено. Упркос свему, снаге које су учествовале у МО спречиле су сукоб већих размера. Мировна операција, UNAMIR у Руанди 1994. представља пример неуспеха, јер је током 1994. за 10 дана убијено најмање 400 000 цивила. У односу на број жртава успешне су биле 24 МО (54%) делимичан успех остварило је 6 МО (14%), а неуспех 14 МО (32%) (шема 4 и табела 4).

Табела 4

Успех МО у односу на број жртава током МО

У односу на број жртава током МО		
Комплетан успех	Делимичан успех	Неуспела МО
UNEF 1, UNSF, DOMREP, UNIPOM, UNEF 2, UNIIMOG, UNAVEM 1, UNAVEM 3, UNTAG, UNIKOM, ONUSAL, MINURCA, ONUMOZ, UNTAC, UNTMIH, UNASOG, UNAMIC, UNPREDEP, MINUGUA, MIPONUH, UNTAES, UNMIBH, UNPSG, UNMOP	ONUCA, UNOMUR, MONUA, UNOMSIL, UNMIH, UNTAET	UNOGIL, ONUC, UNYOM, UNGOMAP, UNAVEM 2, UNOMUR, UNOMIL, UNMOT, UNCRO, UNPROFOR, UNOSOM 1, UNOSOM 2, UNAMIR, UNSMIH

На основу наведена четири индикатора изведена је анализа успешности МО од постанка до данас. Анализом се дошло до резултата да је **само 17 МО, или 38,6%, било у потпуности успешно**, делимично успешних било је 10 (22,7%), а неуспешних 17 МО, или 38,6% (шема 5).

Шема 5 – Успех МО ОУН

Даљом анализом успешности реализованих МО по генерацијама (табела 5, 6 и 7) очигледно је да су МО ОУН прве генерације⁵ биле успешније од друге генерације⁶. До сада је укупно реализовано 14 МО прве генерације, од којих су 7 имале комплетан успех, или 50%, четири делимичан успех, а неуспеле су биле само три МО или 21,4%. Мировне операције друге гене-

⁵ **Основне карактеристике МО прве генерације су:** (1) политички договор мора постојати између страна у сукобу; (2) операција очувања мира је неутрална; (3) стране у сукобу су државе и владе, чланице ОУН и њихова сувереност се увек поштује; (4) војне снаге се распоређују у зони раздвајања, лако су наоружане, а употреба силе је предвиђена само у самоодбрани; (5) јединице су, углавном, из држава које нису суперсиле; (6) мировна операција је привремена по месту, а циљ јој је да омогући да се дипломатским напорима нађе коначно решење за настали конфликт.

⁶ **Основне карактеристике МО друге генерације су:** (1) превасходно воде цивилне операције са цивилном и војном компонентом које блиско сарађују и имају заједнички циљ; (2) циљ је успоставити самоодржив мир; (3) цивилну компоненту чине: транзиционе владе, међународне организације, владине и невладине агенције и полицијске снаге; (4) наметање НАТО концепције за спровођење МО; (5) сукоби се воде унутар суверене земље; (6) структура снага које учествују и њихова опремљеност исти су као за извођење класичних б/д. Структуру међународних снага чине: авијација, морнарица, тешко наоружање у јединицама КоВ-а, као и јединице намењене за цивилно-војну сарадњу; (7) циљ ангажовања војних снага је да заштите простор и становништво на којем цивилне организације и институције изграђују демократске институције система; (8) све ангажоване компоненте су активне и мобилне током спровођења планираних активности које спроводе непосредно на терену, излазећи из безбедних зона и непосредним контактом са најодговорнијим лицима.

рације реализовале су 30 операција, од којих су само 10 имале комплетан успех, или 33%, делимичан успех 6, а неуспелих МО друге генерације било је 14 или 46%.

Табела 5

Нумерички приказ успешности реализованих МО ОУН

		Свеобухватни успех МО		
	Укупно реализованих	Комплетан успех	Делимичан успех	Неуспела МО
МО прве генерације	14	7 (50%)	4 (28,5%)	3 (21,4%)
МО друге генерације	30	10 (33,3%)	6 (20%)	14 (46,6%)
МО ОУН	44	17 (38,6%)	10 (22,7%)	17 (38,6%)

Табела 6

Свеобухватни успех МО ОУН прве генерације

Свеобухватни успех МО ОУН прве генерације		
Комплетан успех	Делимичан успех	Неуспела МО
UNAVEM 3, ONUSAL, ONUMOZ, UNTMIH, UNASOG, UNPREDEP, MINUGUA, UNMIBH, UNMISSET, UNPSG	UNIKOM, UNTAC, MIPONUH, UNTAES, UNMIH, UNTAET	UNAMIC, UNAVEM 2, MINURCA, UNCRO, UNOSOM 1, UNOSOM 2, UNOMUR, UNPROFOR, UNSMIH, UNOMIL, UNAMIR, UNMOT, MONUA, UNOMSIL

Табела 7

Свеобухватни успех МО ОУН друге генерације

Свеобухватни успех МО ОУН друге генерације		
Комплетан успех	Делимичан успех	Неуспела МО
UNSF, DOMREP, UNEF 2, UNAVEM 1, UNMOP UNTAG, ONUCA,	UNEF 1, UNIPOM, UNGOMAP, UNIIMOOG,	ONUC, UNOGIL, UNYOM,

Очекиване карактеристике будућих мировних операција ОУН

Карактеристике и ефекте МО у будућности тешко је предвидети. На њих ће утицати више фактора – од активности ОУН, односа у међународној заједници, па до самог начина извршења МО. На основу досадашњих анализа могу се предвидети поједине карактеристике МО у наредних десет година.

Очекиване карактеристике МО ОУН су:

- фазно постизање циља МО путем више узастопних МО у истом региону;
- комплетан успех имаће око 50 МО прве генерације и око 30%⁷ МО друге генерације;
- МО ће у просеку трајати око 2,5 године;
- просечни издаци за МО износиће око 400 US \$ на дан по једном члану;
- поједине борбене за МО за очување мира биће оне исте које имају МО за наметање мира;
- активности ће бити усмерене на безбедност особља и институција система у зони одговорности;
- војна компонента задржаће досадашњу улогу,
- НАТО ће се наметнути као једина способна организација за брзо упућивање снага и као координатор МО на оперативном нивоу, и
- повећање мултифункционалне улоге МО.

Може се закључити да ће циљ који би мандатом био постављен од међународне организације одиграти важну улогу на реализацију МО, као и на снаге које се буду ангажовале у МО и да га је врло тешко постићи. Процене појединих аналитичара говоре да ће у будућности мировне операције првенствено бити планиране као операције очувања мира, а у пракси, на тактичком нивоу, кроз операције „наметања мира“, јер ће остале врсте операција и активности давати мање резултате. На тај начин скратиће се трајање МО, што ће допринети повратку кредибилитета ОУН и донети значајне уштеде у финансирању МО.

⁷ Мада нема оправдања за овако низак степен успешности МО он се правда ниским степеном демократизације друштва, неинформисаношћу или погрешним информисањем, двоструким стандардима међународне заједнице, недовољном писменошћу припадника појединих нација и племена, историјским наслеђем и жељом за влашћу.

У наредном периоду пажњу треба усмерити и на настојање ОУН да брже покреће МО, ослањајући се на регионалне⁸ политичке, економске и војне организације. Самим тим, војна компонента ће задржати значајну улогу у подршци дипломатским и осталим активностима међународне заједнице.

Може се очекивати да ће НАТО и у наредном периоду задржати статус једине организације оспособљене за брзо решавање међународних сукоба и конфликта и да ће вршити притисак да са ОУН и ЕУ има партнерски однос.

Уједињене нације ће у даљем раду покушати да повећају успешност МО. Како би повећао ефекте и успешност МО и тиме оправдао њихово постојање може се претпоставити да ће у даљем раду СБ ОУН предузети читав низ мера.

Очекиване мере су:

- брже покретање МО, као предуслов за касније успешније решење кризе;

- брже упућивање снага у рејон могућег или већ отпочелог оружаног сукоба;

- посвећивање веће пажње непристрасности током МО;

- спречавање мешања треће стране у настали сукоб;

- спречавање непланског ангажовања невладиних и међународних организација;⁹

- давање већег значаја ЦВС и подржавати стварање демократских институција система.

Поред наведених мера предвиђа се да ће мировне операције сачињавати: (1) дипломатско и политичко особље; (2) особље за питања људских права; (3) цивилна администрација; (4) изборна компонента; (5) компонента за репатријацију; (6) цивилна полиција; (7) компонента за осматрање границе и контрола ембарга УН; (8) међународни штаб и службе цивилних послова; (9) војна компонента, (10) међународне, владине и невладине организације.

⁸ Европска унија је 2005. званично преузела МО у БиХ.

⁹ Према неким проценама у Авганистану је тренутно ангажовано око 300, а у Ираку око 800 невладиних и међународних организација. Њихов рад на терену координирају јединице ЦВС из НАТО. Свака од ових организација има интерес да што дуже буде на терену, јер за рад сваке појединачне организације ОУН издваја годишње 50.000 УС \$.

Примат ће имати дипломатски напори ради спречавања сукоба, али ако не буду давали резултате неминовно ће се користити војни потенцијали са или уз прећутну сагласност СБ ОУН.

Закључак

Анализирајући реализоване МО ОУН (табела 8) могу се донети и одређени закључци о њима: (1) то су циљне – сврсисходне активности ОУН и других регионалних организација; (2) скуп тих активности чини један спољнополитички процес; (3) ти процеси одликују се одговарајућим карактеристикама (садржај, структура, одобрена употреба оружја, мултинационалност и друго); (4) изводе их међународне мултидисциплинарне снаге (дипломатске, политичке, војне, хуманитарне и невладине); (5) спроводе се непристрасно и не постоји одређени непријатељ; (6) садржаји МО се временом мењају и постају комплекснији.

У раду је приказан један од метода мерења успешности МО ОУН, помоћу четири индикатора. То су: испуњавање мандата датог у резолуцији СБ ОУН, решење разлога за постојање конфликта, спречавање конфликта већих размера и број жртава. На основу ових индикатора изведена је анализа успешности МО од постанка до краја 2005. године. Анализом се долази до резултата да је само 38,6% МО (17 од 44 МО) било у потпуности успешно, делимично успешних било је 22,7%, а неуспех је доживело 38,6% МО. Анализирајући успешност реализованих МО по генерацијама очигледно је да су МО прве генерације биле успешније него МО друге генерације. До сада је укупно реализовано 14 МО прве генерације, од којих су 7 имале комплетан успех или 50%. До сада је реализовано 30 МО друге генерације, а само је 10 имало комплетан успех, или 33%, делимичан успех имало је 6 МО, а неуспелих МО друге генерације било је 14 или 46%.

Због делимичне успешности МО ОУН неопходно је пре упућивања снага усвојити Закон о учешћу у МО и израдити стратегију њиховог напуштања. Непостојање закона и стратегије може да проузрокује драматичне последице.

Наведени критеријуми могу се користити као метод за мерење успеха реализованих МО. Такође, он се може користити у будућем раду при доношењу одлука о упућивању снага у МО.

Преглед реализованих мировних операција ОУН

Ред. бр.	Назив МО	Земља	Време трајања	
			почетак	завршетак
АФРИКА				
1.	UNAVEM I	Ангола	дец. 1988.	мај. 1991.
2.	UNAVEM II	Ангола	мај 1991.	феб. 1995.
3.	UNAVEM III	Ангола	феб. 1995.	јун 1997.
4.	MONUA	Ангола	јун 1997.	феб. 1999.
5.	MINURCA	Цент. Афричка Репуб.	апр. 1998.	феб. 2000.
6.	UNASOG	Чад/Либија	мај 1994.	јун 1994.
7.	ONUC	Конго	јул 1960.	јун 1964.
8.	UNOMIL	Либериа	септ. 1993.	септ. 1997.
9.	ONUMOZ	Мозамбик	дец. 1992.	дец. 1994.
10.	UNTAG	Намибија	апр. 1989.	март 1990.
11.	UNAMIR	Руанда	окт. 1993.	март 1996.
12.	UNOMUR	Руанда/Уганда	јун 1993.	септ. 1994.
13.	UNOMSIL	Сiera Леоне	јул 1998.	окт. 1999.
14.	UNAMSIL	Сiera Леоне	окт. 1999.	дец. 2005.
15.	UNOSOM I	Сомалија	апр. 1992.	март 1993.
16.	UNOSOM II	Сомалија	март 1993.	март 1995.
АМЕРИКА				
17.	ONUCA	Централна Америка	нов. 1989.	јан. 1992.
18.	DOMREP	Доминиканска Реп.	мај 1965.	окт. 1966.
19.	ONUSAL	Ел Салвадор	јул. 1991.	апр. 1995.
20.	MINUGUA	Гватемала	јан. 1997.	мај 1997.
21.	UNMIH	Хаити	септ. 1993.	јун 1996.
22.	UNSMIH	Хаити	јул 1996.	јул 1997.
23.	UNTMIH	Хаити	авг. 1997.	нов. 1997.
24.	MIPONUH	Хаити	дец. 1997.	март 2000.
АЗИЈА				
25.	UNMISET	Источни Тимор	мај 2002.	мај 2005.
26.	UNGOMAP	Авганистан/Пакистан	мај 1988.	март 1990.
27.	UNAMIC	Камбоџа	окт. 1991.	март 1992.
28.	UNTAC	Камбоџа	март 1992.	септ. 1993.
29.	UNTAET	Источни Тимор	окт. 1999.	мај 2002.
30.	UNIPOM	Индија/Пакистан	септ. 1965.	март 1966.
31.	UNMOT	Таџикистан	дец. 1994.	мај 2000.
32.	UNSF	Западна Нова Гвинеја	окт. 1962.	апр. 1963.

Ред. бр.	Назив МО	Земља	Време трајања	
			почетак	завршетак
ЕВРОПА				
33.	UNCRO	Хрватска	март 1995.	јан. 1996.
34.	UNTAES	Хрватска	јан. 1996.	јан. 1998.
35.	UNPSG	Хрватска	јан. 1998.	окт. 1998.
36.	UNPROFOR	Ех Југославија	феб. 1992.	март 1995.
37.	UNPREDEP	БЈР Македонија	март 1995.	феб. 1999.
38.	UNMOP	Хрватска/СРЈ	феб. 1996.	дец. 2002.
39.	UNMIBH	БиХ	дец. 1995.	дец. 2002.
СРЕДЊИ ИСТОК				
40.	UNIIMOG	Иран/Ирак	авг. 1988.	феб. 1991.
41.	UNOGIL	Либан	јун 1958.	дец. 1958.
42.	UNEF I	Средњи Исток	нов. 1956.	јун 1967.
43.	UNEF II	Средњи Исток	окт. 1973.	јул 1979.
44.	UNYOM	Јемен	јул 1963.	септ. 1964.
45.	UNIKOM	Ирак/ Кувајт	апр. 1991.	окт. 2003.

Литература

1. Група аутора: NI-arms, Netherlands annual review of military studies 2002, Civil-Military cooperation, Haveka BV, Alblasterdam, NI, 2002.
2. Група аутора: The UN peace and force, Frank cass, London, 1997.
3. Глишић, М.: „Војне снаге у мировним операцијама ОУН“, *Војни гласник* број 1/2005. ВИЗ, Београд.
4. General Guidelines for Peace-keeping Operations, CD ROM, OUN 2001.
5. „Доктрине НАТО за мировне операције“, *Војно дело*, бр. 2, Београд, 2000.
6. *Закон о учешћу професионалних припадника ВСЦГ, особља цивилне заштите и запослених у органима управе Савета министара у МО и другим активностима у иностранству*, Београд, 2004.
7. Интернет сајтови, www.un.org, www.kforonline.com, www.nato.org, www.globalsecurity.org, www.ipoaonline.org, www.marchalcentre.org, www.cimicgroupnorth.org,
8. Милутиновић, С.: *Конституенци МО ОУН друге генерације*, магистарски рад, Београд, 2006.
9. Goulding, M.: „The evolution of United Nations peacekeeping“, *International Affairs*, В.69. Бр. 3-1993, New York, 1993.
10. Peace Support operations, JWP 3-50, MoD UK, PJHQ, London, 2004.

11. Peace operations, Royal Netherlands Army, Jellema Grafische Groep, 1999, Den Haag.

12. The Military Contribution of Peace Support Operations, JWP 3-50, UK Ministry of Defence, 2004.

13. *Учесће ВСЦГ у мировним и хуманитарним акцијама у саставу снага УН*, ГШ ВСЦГ, Београд, 2001.

14. UN peacekeeping training assistance teams: Advisor`s guidebook, UN organization, ДРКО, Peacekeeping publication 2001, CD ROM.

15. Форца, Б.: *Радни материјал о операцијама широког спектра*, катедра оператике ШНО, ВА, Београд, 2004.